

Koop hier vast je kaartje
en vermijd de rij

Landschapsarchitect Adriaan Geuze: 'Wat er in Leiderdorp is misgegaan langs de A4, dreigt overal in Nederland te gebeuren.' © Joost van den Broek

'We moeten niet inschikken, maar kiezen'

Landschapsgoeroe Adriaan Geuze over horizonvervuiling

ARTIKEL Nog meer bedrijfsterreinen, kassen en windmolens in Nederland: dat is funest, ook voor de economie, waarschuwt landschapsgoeroe Adriaan Geuze.

Door: Bart Dirks 18 juni 2016, 02:00

Volg de Volkskrant

Elke dag om 17.00 het laatste nieuws en analyses vanuit Den Haag in uw mailbox? Schrijf u in voor onze gratis politieke nieuwsbrief Dagkoersen.

OK

Stop met het bouwen van kassen en bedrijfsloodsen in de polders. Hou op met het neerplempen van geluidswallen en windmolens die het zicht ontnemen op de horizon. Het landschap is nu al te rommelig en versnipperd, vindt Adriaan Geuze. Wie tegenwerpt dat het de prijs is voor economische groei, heeft er volgens hem niets van begrepen.

Het is niet de minste die het zegt. Geuze (55) is hoogleraar landschapsarchitectuur in Wageningen en oprichter van West8, het Rotterdamse ontwerpbureau voor stedenbouw en landschapsarchitectuur. Vorige maand besteedde The New Yorker een lang en lovend profiel aan de man die het verwaarloosde Governors Island nieuw leven inblaast, een eilandje op vijf minuten varen van Manhattan.

Een wereld van hallen en loodsen. Dit is niet de achterkant van een stad, maar de voorkant

— Adriaan Geuze

Als Zomergast raakte hij in 2015 een gevoelige snaar toen hij de lelijkheid toonde van de A4 bij Leiderdorp. Om de twintig meter had hij een foto gemaakt van de bebouwing. 'Een wereld van hallen en loodsen. Dit is niet de achterkant van een stad, maar de voorkant. Dit moet je heel serieus nemen', zei hij. 'Het is bebouwing die zich heeft onttrokken aan de democratie.'

Landschap is een belangrijke factor voor economisch succes, zo blijkt uit het onderzoek dat Geuze onlangs uitvoerde met de Universiteit Wageningen, het Landbouw Economisch Instituut en de Vereniging Deltametropool in opdracht van het ministerie van Economische Zaken. Een lelijk land verwaarloost zijn economie - dat is de boodschap die Adriaan Geuze uitdraagt zonder al te veel tegenspraak te dulden.

U heeft eerder gesteld: zonder weids polderland raken we mentaal verweesd, worden we impotent als Zwitsers zonder bergen en eenzaam als Italianen zonder eten. Zo erg is het toch ook weer niet?

Ik word moedeloos als ik in het weekend ga fietsen. Eerst moet ik me een weg banen door de uitgestrekte kantorenparken en woonwijken

'Ik woon in Rotterdam, een fantastische stad. Maar ik word moedeloos als ik in het weekend ga fietsen. Eerst moet ik me een weg banen door de uitgestrekte kantorenparken en woonwijken van Capelle aan den IJssel. Ze zitten praktisch vastgeplakt aan Nieuwerkerk met zijn kassen. Na een lapje groen doemen de buitenwijken van Gouda op. Met een kind op het zitje wordt het dan hoog tijd om terug te fietsen. Intussen heb ik alleen maar buitenwijken en kassen gezien, amper koeien of horizon. Treurigheid troef.

'Wat er in Leiderdorp is misgegaan langs de A4, dreigt overal in Nederland te gebeuren. In Prinsenbeek, Gouda, Zaltbommel en Breukelen is de relatie stad en ommelanden gecorrumpeerd. Ede en Veenendaal groeien ongegeneerd naar elkaar toe, dwars door de Gelderse vallei heen. Elk dorp bouwt zijn eigen bedrijventerrein met een rondweg, tot in Ruurlo en Lochem aan toe. Er is geen planning of afstemming. Politici denken allemaal dat het wel zal meevallen. Nee dus.'

De bebouwing aan de A13 bij Delft-Noord © Harry Cock/de Volkskrant

Lelijk of mooi, een nieuwe kas of loods betekent wel meer banen.

'Zo'n armetierige tomatenkas leidt tot meer illegalen die in armoedige wijken moeten wonen. De grote steden worden er dus ook bepaald niet aantrekkelijker op. En hoezo bijbouwen? Bedenk eerst iets iets voor de leegstaande bedrijventerreinen.'

Wat hebt u tegen windmolens?

De elite wil geen windmolens voor de deur. Ze achten er hun landschap te kwetsbaar en te mooi voor

'Ze zijn een goed bewijs van hoeveel waarde mensen hechten aan het landschap. GroenLinks en D66 willen windmolens, maar waar wonen hun kiezers? Niet in de gebieden waar die molens worden gepland, zoals in de Wieringermeer en Flevoland. Er staan NUL, schrijf dat met hoofdletters op, NUL molens op de Utrechtse Heuvelrug. NUL op de Veluwe, de Posbank. De elite wil geen windmolens voor de deur. Ze achten er hun landschap te kwetsbaar en te mooi voor.'

U vindt het Energieakkoord, met afspraken over duurzame energie, ondemocratisch.

Hoe bedoelt u dat?

Per saldo is de plaatsing van nieuwe windmolens een grijs gebied van lobby, wildwest en subsidie

'Dat convenant is gesloten met maatschappelijke organisaties. Dat klinkt mooi, maar wie controleert de afspraken? Je bent misschien lid van de ANWB en van Natuurmonumenten, maar je kunt ze niet wegstemmen als je het met ze oneens bent. Per saldo is de plaatsing van nieuwe windmolens een grijs gebied van lobby, wildwest en subsidie. We missen een nationale planning zoals we die bijvoorbeeld wel hebben bij de grote projecten om riviereengebieden veiliger en aantrekkelijker te maken.'

Het polderlandschap bij Rotterdam-The Hague Airport. © Harry Cock/de Volkskrant

De milieuwinst kan u niet zoveel schelen?

'Nee, je begrijpt het niet. Nederland is te klein en te vol voor windmolens. Misschien moeten we een deal met Scandinavië sluiten om ze daar neer te zetten. Of in zee, en dan niet zichtbaar vanaf het strand, maar ver weg, op de Doggersbank. Dit vraagstuk kun je alleen benaderen als nationale opgave, met het Rijk als bevoegd gezag. Anders blijven boeren of energiebedrijven op eigen initiatief windmolens plannen. Of het al dan niet doorgaat, hangt af van de maatschappelijke weerstand.'

Meer koeien en lage wolkenluchten dus. Maar hoe verdient de BV Nederland dan zijn geld?

Uit ons onderzoek blijkt dat je met landschap en groen

hoogopgeleiden kunt binden aan je regio

'Het is juist de manier om geld te verdienen. Uit ons onderzoek blijkt dat je met landschap en groen hoogopgeleiden kunt binden aan je regio. Dat je zo innovatieve, internationale bedrijven hierheen kan halen. Ze moeten Nederland verkiezen boven Hamburg, Barcelona of Londen. Dát brengt geld in het laatje. De burgemeesters van Berlijn, München en Madrid kiezen voor 'de stad van de kraakbeweging' - een stad van en voor iedereen. Het draait om leefbaarheid, cultuur én prachtige parken en buitengebieden waar je elkaar 's zondags treft.

'Zwitsers en Noren kiezen voor levenskwaliteit, ook landschappelijk. In Zwitserland met zijn Alpen is 61 procent van het land beschermd. Daar zijn windmolens en skipistes taboe. In de zone rond Oslo geldt een bouwverbod. De stedeling houdt er van de bergen zoals wij van haring en schaatsen houden. Ze hebben plek zat, zou je denken, dus wat maakt een beetje extra bebouwing uit? Maar ze doen het niet en daarom is de grondprijs in die zones nul. Juist dankzij die restricties stimuleer je een hoogwaardige economie.'

Juist dankzij restricties stimuleer je een hoogwaardige economie

In een dichtbevolkt land als het onze is het nu eenmaal inschikken.

'We moeten niet inschikken, maar kiezen. We zijn een propvol, overbevolkt land. We doen doodleuk alsof de hoeveelheid ruimte oneindig is. Wethouders, gedeputeerden en ministers tellen alleen het aantal nieuwe huizen, bedrijventerreinen en nieuwe infrastructuur. Dat zijn discussies op jarenvijftigniveau, toen we nog snelwegen nodig hadden en havens met diep zeewater.'

Wat valt er nog te redden aan versnipperde gebieden?

'Er zijn goede ingrepen te verzinnen. In Eindhoven is de Groene Corridor aangelegd, een fietsroute tussen hartje Eindhoven, de historische markt in Oirschot en het Groene Woud. En prompt wil de internationale school aan die fietsroute zitten, op een oud kazerneterrein. De expats in 'Brainport Eindhoven' willen het beste, ook voor hun kinderen. Ze hadden immers ook een baan kunnen kiezen in München, een groene oase met de bergen aan je voeten. Of in Barcelona, waar je op een steenworp afstand het strand hebt, kunt skiën én een voettocht langs kloosters kunt maken.'

In Rotterdam kunt u ook de andere kant op fietsen, richting Midden-Delfland. Koeien,

schapen, knotwilgen, polders en boerderijen.

'Dat is een prachtig gebied, het Central Park tussen Delft, Den Haag, Rotterdam en het Westland. Wel moet het voor de stedelingen beter bereikbaar worden, door goede fietspaden vanuit Rijswijk, Pijnacker, Rotterdam-Noord. Dat zijn de lessen van het succes van de Utrechtse Heuvelrug. Maak het aantrekkelijk met pannekoekenboerderijen, klompenmakers, kanoverhuur en blijf er verder vanaf.

'Gelukkig hebben de burgemeesters van Rotterdam en Den Haag in de Volkskrant gezegd: handen af van Midden-Delfland. Dat zijn fantastische teksten, alhoewel Aboutaleb anderzijds pleit voor de Blankenburgertunnel. Daar wordt een achttiende eeuwse polder voor opgeofferd. Hij moet toch schipperen tussen belangen.'

Festival Oerol op Terschelling. © ANP

Heeft Nederland ook uitmuntende landschappen?

**Alles wat de eilanders goed doen, doen de Zeeuwen dan weer fout.
Dat is een Triple A-delta met een B-uitvoering**

'Jazeker, we hebben een ongekende rijkdom aan prachtige cultuurlandschappen. Neem de Waddeneilanden. Je gaat er met de boot heen, huurt een fiets, je ontmoet vriendelijke mensen,

het is er niet al te duur. Op Terschelling gebruikt het festival Oerol het landschap juist als podium.

'Alles wat de eilanders goed doen, doen de Zeeuwen dan weer fout. Dat is een Triple A-delta met een B-uitvoering. Het Landal Green Park als de maat der dingen, met plavuizen op de vloer en namaakduinen voor je neus zodat je je burens niet ziet. Een soort strafkamp. Net als Scheveningen en Zandvoort, waar ze spijt als haren op hun hoofd hebben van lelijke bebouwing uit de jaren zeventig en tachtig. Ze zouden een sterrenrestaurant kunnen zijn, maar gaan voor friet met mayonaise.'

De kwaliteit van de leefomgeving geeft de doorslag

Een aantrekkelijk landschap is goed voor de economie, zegt ook Ernst Bos, kwantitatief econoom aan het Landbouw Economisch Instituut (LEI). 'Natuur en fraaie landschappen in en rondom grootstedelijke gebieden zijn cruciaal voor het aantrekken van hoogopgeleide, creatieve en ondernemende kenniswerkers. In wereldsteden wordt dat steeds meer onderkend. Intussen stijgt in Nederland het aantal vergunningaanvragen voor loodsen en kassen buiten de bebouwde kom.'

Amerikaanse, Europese en Aziatische steden kunnen onderling nauwelijks nog met elkaar concurreren op het gebied van belastingklimaat, infrastructuur, veiligheid en onderwijs - daarvoor zijn de onderlinge verschillen te klein. De kwaliteit van landschap en leefomgeving kunnen wél de doorslag geven. 'Innovatieve bedrijven zijn zo afhankelijk van gekwalificeerd personeel dat ze zich vestigen op de plekken waar dat personeel te vinden is', aldus Bos.

Uit onderzoek blijkt dat universitair geschoolden meer waarde hechten aan het veenweidegebied in het Groene Hart dan hbo'ers en mbo'ers. Ze vinden cultuurhistorie en landschap belangrijke factoren voor hun woonomgeving. Aangezien hogeropgeleiden gemiddeld vaker en over langere afstand forensen, komen ze vaker met een mooi of rommelig landschap in aanraking.

Bos onderzoekt hoeveel kosten en moeite bezoekers ervoor over hebben om een aantrekkelijk gebied te bezoeken. 'We meten dat aan de hand van de reiskostenmethode. Waar komen ze vandaan? Komen ze met de auto, het ov, de fiets? Hoeveel reiskosten en reistijd hebben ze ervoor over? Een tweede meting doen we ná een investering in het landschap: komen mensen dan van verder weg naar het gebied om ervan te genieten?'

In Nederland zijn er grote verschillen in waardering van het landschap. Bos wijst op een landkaart van Alterra, het kennisinstituut voor de groene leefomgeving in Wageningen. Groene gebieden worden hoog gewaardeerd, rode laag. 'De grootste rode vlek zit rond Rotterdam en Den Haag. Het is een mogelijke verklaring voor de braindrain van die regio

richting Groot-Amsterdam en Utrecht.'

Langs de A2 van Amsterdam naar Eindhoven zijn niet alleen goede banen te vinden, maar ook mooie leefomgevingen. 'Denk aan Amsterdam-Amstelland, de dorpen aan de Vecht, de Utrechtse Heuvelrug, de Brabantse steden. Daar kan de zuidvleugel van de Randstad niet aan tippen. De regio Rotterdam-Den Haag is een metropool die talenten uit de hele wereld wil aantrekken. Maar het blijkt al lastig om het talent vast te houden dat er afstudeert.'

De kwaliteit van de leefomgeving geeft de doorslag

Een aantrekkelijk landschap is goed voor de economie, zegt ook Ernst Bos, kwantitatief econoom aan het Landbouw Economisch Instituut (LEI). 'Natuur en fraaie landschappen in en rondom grootstedelijke gebieden zijn cruciaal voor het aantrekken van hoogopgeleide, creatieve en ondernemende kenniswerkers. In wereldsteden wordt dat steeds meer onderkend. Intussen stijgt in Nederland het aantal vergunningaanvragen voor loodsen en kassen buiten de bebouwde kom.'

Amerikaanse, Europese en Aziatische steden kunnen onderling nauwelijks nog met elkaar concurreren op het gebied van belastingklimaat, infrastructuur, veiligheid en onderwijs - daarvoor zijn de onderlinge verschillen te klein. De kwaliteit van landschap en leefomgeving kunnen wél de doorslag geven. 'Innovatieve bedrijven zijn zo afhankelijk van gekwalificeerd personeel dat ze zich vestigen op de plekken waar dat personeel te vinden is', aldus Bos.

Uit onderzoek blijkt dat universitair geschoolden meer waarde hechten aan het veenweidegebied in het Groene Hart dan hbo'ers en mbo'ers. Ze vinden cultuurhistorie en landschap belangrijke factoren voor hun woonomgeving. Aangezien hogeropgeleiden gemiddeld vaker en over langere afstand forensen, komen ze vaker met een mooi of rommelig landschap in aanraking.

Bos onderzoekt hoeveel kosten en moeite bezoekers ervoor over hebben om een aantrekkelijk gebied te bezoeken. 'We meten dat aan de hand van de reiskostenmethode. Waar komen ze vandaan? Komen ze met de auto, het ov, de fiets? Hoeveel reiskosten en reistijd hebben ze ervoor over? Een tweede meting doen we ná een investering in het gebied: komen mensen dan van verder weg naar het gebied om ervan te genieten?'

MEER

MOONMAGINA

Binnenland

richting Groot-Amsterdam en Utrecht.'

FILM NLAND

de Volkskrant
Binnenland

